

SELVITYS VUODEN 2019 ARVIOINTIKERTOMUKSEN HAVAINNOIS- TA

1. Aikaisempien vuosien suositusten seuranta

Tarkastuslautakunta toteaa, että peruskaupungin tulos ilman satunnaisia eriä on edelleen vahvasti alijäämäinen. Lautakunta odottaa sopeuttamishjelman tuovan tuloksia.

Talousjohtaja Asta Tolonen:

Sopeuttamishjelma on alku vuoden osalta toteutunut pääsääntöisesti suunnitellulla tavalla. Sopeuttamissuunnitelman vaikutuksia on heikentänyt 18.3.2020 koronapandemian vuoksi käyttöön otettu valmiustila ja sen mukanaan tuomat laajat rajoitukset koko yhteiskunnassa. Mikäli koronapandemiaa ei olisi tullut, Kajaanin kaupungin talous olisi saatu tasapainoon vuoden 2020 lopussa.

Alustavien arvioiden mukaan sosiaali- ja terveystoimet tulevat kasvamaan epidemiasta johtuen Kainuussa noin 7,5 miljoonaa euroa. Kainuun soten kokonaisalijäämä vuodelle 2020 on kesäkuun lopun arvion mukaan noin 11 miljoonaa euroa. Tästä Kajaanin kaupungille tuleva osuus on noin 6 miljoonaa euroa. Mukana ei ole vielä mahdolliset valtion koronakompensaatiot suoraan sairaanhoitopiireille.

Kaupungin toimintoja oli valmiustilaan liittyen rajoitettuna kevään ajan ja mm. suuria tapahtumia on peruttu kesän ajalta. Rajoitukset aiheuttavat kaupungille tulojen menetyksiä, lisääntyviä kustannuksia mutta myös supistettujen toimintojen osalta kustannussäästöjä. Alustavasti on arvioitu, että Kajaanin kaupungin toimintatuotot vähenevät noin 3,5 miljoonaa euroa myynti- ja maksutuottojen pienentyessä toimintojen supistusten vuoksi ja toimintakulut vastaavasti vähenevät noin 2 miljoonalla eurolla eli vaikutus nettona toimintakatteeseen on - 1,5 miljoonaa euroa.

Viimeisimpien arvioiden mukaan maamme bruttokansantuote tulee vähentymään tänä vuonna 5 -6 prosenttia. Tämän seurauksena Kajaanin kaupungin verotulot jäänevät tämän hetken arvion mukaan noin 8,6 miljoonaa alle talousarviossa ennustetun. Valtio kompensoi menetyksiä yhteisöveron jako-osuuden muutoksella (31,3 prosentista 42,13 prosenttiin), jonka vaikutus Kajaanille on 1,2 miljoonaa euroa. Lisäksi valtionosuutena korvataan peruspalvelujen valtionosuuksissa korotus 4,7 milj. euroa ja verotulojen maksujen lykkäyksen vuoksi 0,8 miljoonaa euroa. Verotulojen maksujen lykkäys vähennetään kuntien valtionosuuksista vuonna 2021. Kompensaatiot kattavat verotulojen menetyksen vuosi tasolla, mutta eivät muita koronasta aiheutuneita toimintatuottojen vähenemisiä. Valtionosuuksia vuodelle 2020 kertyy tämän hetken arvion mukaan 117,2 miljoonaa euroa, mikä on 7,7 miljoonaa euroa talousarviota enemmän. Kasvu aiheutuu yllä mainitun lisäksi koulutusliikelaitoksen tuloksellisuus erien kasvusta n. 3 miljoonaa euroa.

Kajaanin kaupungin alijäämä vuodelle 2020 on tämän hetken arvion mukaan 7,5 miljoonaa euroa, joka syntyy käytännössä kokonaan sote-maksuosuuden kasvusta verrattuna talousarvioon. Arvio sisältää sopeuttamissuunnitelman 2020–2022 mukaiset toimenpiteet, joiden vaikutus on 1,6 mil-

joonaa euroa tulosta parantava ja liikelaitosten yhteenlaskettu nettotulos on tässä vaiheessa + 0,5 miljoonaa euroa. Koulutusliikelaitoksen tulos on lisävaltionosuuksista johtuen arviolta 1,5 miljoonaa euroa positiivinen ja Mamsellin tulos on koronasta johtuen arviolta - 1,0 miljoonaa euroa negatiivinen. Tässä vaiheessa ei ole vielä tiedossa mahdollinen sijoitusomaisuuteen liittyvä arvonalentuminen, joka täytyy edellä olevan lisäksi huomioida tilinpäätöksessä.

Talouden sopeuttamisohjelman toteuttamista jatketaan edelleen vuosina 2021 ja 2022 huolimatta koronaepidemian mukanaan tuomista epävarmuustekijöistä kaupungin talouteen. Myös uudet säästötoimenpiteet ovat valmistelun alla.

Vuosi 2021 on alustavien arvioiden mukaan jopa vuotta 2020 vaikeampi. Merkittävä osa koronan vaikutuksista nähdään kunnissa vasta 2021. Ensimmäisessä vaiheessa kunnat ovat osin hyötäneet muun muassa kiireettömän terveydenhoidon lykkäämisestä, koulujen sulkemisista sekä palvelujen aukiolorajoituksista. Vuonna 2021 tilapäiset hyödyt jäävät pois, ja muut talousvaikutukset korostuvat. Valtion koronatuot erääntyvät pääosin vuoden 2020 lopussa, ja sitä myötä koronan talousvaikutukset tulevat täysimääräisesti näkyviksi kunnissa.

Lautakunta kysyy, mitä on aidosti tehty koulutusliikelaitoksen oppilaiden päihdekasvatuksen eteen, ja onko olemassa vertailukelpoisia tuloksia aikaisempiin vuosiin verrattuna?

Liikelaitoksen johtaja Anssi Tuominen:

Kaikilla perustutkinto-opiskelijoilla kuuluu tutkinnon perusteihin työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opinnot pakollisissa ja valinnaisissa opintokokonaisuuksissa. Erityisesti SORA-aloilla käydään opiskeluhuollon ja opetuksen toimesta tehostettuja ryhmämuotoisia ohjauskeskusteluja sekä yksilötason ohjausta. Päihdekasvatusta toteutetaan erilaisilla teemaviikoilla mm. Hyvinvointivirtaa viikko. Opetuksessa hyödynnetään mm. Ehyt ry materiaaleja ja teemaviikkoja.

Opiskeluhuollossa kuraattorit ja terveydenhoitajat tekevät tarvittaessa mm. AUDIT-kyselyjä ja terveydenhuollon käytössä olevia kyselyjä. Teemme yhteistyötä riippuvuuksien hoitoyksiköiden kanssa, yhteistyö on tehostettua SORA-tutkintojen osalta. Asuntolaohjaajat puuttuvat heti mahdollisiin päihderikkeisiin ja opiskelijat ohjataan ohjauskeskusteluun opintoasiainpäällikölle. opiskelijoiden terveellisiä vapaa-ajanharrastuksia tuetaan.

Säännölliset tapaamiset alueen poliisiviranomaisten kanssa ennaltaehkäisevässä ja ohjaavassa toiminnassa. Toimimme moniammatillisissa yhteistyöryhmissä (Kajaanin kaupungin opiskelijahuolto-ryhmä, ennalta ehkäisevän päihdetyön ryhmä, hyvinvointi- terveys- ja turvallisuustyöryhmä, nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Kainuun LAPE-työryhmä), joiden keskeisenä tehtävänä on miettiä yhteisiä keinoja lasten ja nuorten sekä Kainuussa asuvien hyvinvoinnin tukemiseen.

Vertailutietoja löytyy kouluterveyskyselyjen tiedoista 2008 vuodesta alkaen, KAOLlla ei ole muuta omaa seurantaa. Opiskelijoidemme päihdekäyttäytymisessä on tapahtunut muutoksia molempiin suuntiin esim. tupakointi on vähentynyt, mutta nuuskan käyttö sekä moniongelmaisen päihdeproblematiikka on valitettavasti lisääntynyt.

Tarkastuslautakunta toteaa, että sairauspoissaolot ovat lähteneet vähenemään, mutta samanaikaisesti sairauslomien palkkakustannukset ovat kasvaneet vuodesta 2018 vuoteen 2019. Palkkakustannusten nousu johtuu saadun selvityksen mukaan palkallisten sairauslomien lisääntymisestä.

Vs. henkilöstöjohtaja Hannu Westerinen:

Sairauspoissaolokustannusten nousun taustalla on muun muassa se, että palkkataso nousi vuonna 2019, jolloin oli jaossa paikallinen järjestelyerä ja 1 %:n suuruinen yleiskorotus. Lisäksi järjestelyerällä nostettiin tehtäväkohtaisia palkkoja työn vaativuuden mukaisesti.

Vuonna 2018 palkattomia sairauspoissaoloja oli huomattavasti enemmän, kun vastaavasti vuonna 2019 työntekijöillä oli enemmän sairauspoissaoloja täydellä palkalla ja 2/3 palkalla. Varsinkin 2/3 palkkojen osuus kasvoi 276 780 eurolla (125 %) edellisestä vuodesta.

2. Kaupunkistrategian toteutuminen

Kokonaisuudessaan helposti hahmotettavan ja ytimekkään kaupunkistrategian toteuttamisen ensimmäinen vuosi vaikuttaa lähteneen positiivisesti käyntiin.

Tarkastuslautakunta uudistaa kysymyksen, mitä työvoiman saatavuuden edistämiseksi on tehty? Työvoimapula ei koske ainoastaan avainaloja, vaan myös suorittavaa työvoimaa. Millaisia kehittämistoimia on tehty ulkomaisen työvoiman saatavuuden edistämiseksi?

Kehitysjohtaja Risto Hämäläinen:

Elokuussa päättynyt kaksivuotinen Rekry Kainuu -hanke, johon myös kaupunki osallistui, myötävaikuttii loppuraportoinnin mukaan noin 200 työsopimuksen solmimiseen. Hanke osallistui lukuisiin eri rekryointitapahtumiin ja järjesti niitä myös itse. Eri tapahtumissa hankkeen edustajat tapasivat lähes 4 000 henkilöä, joilla oli kiinnostusta Kainuun työmahdollisuuksiin. Mukana olleista yrityksistä Terrafame, Skoda Transtech, Sotkamo Silver ja Bittium ovat antamiensa tietojen mukaan saaneet täytettyä avoimia työpaikkojaan tapahtumien avulla.

Rekry Kainuu hyödynsi erilaisia sosiaalisen median kanavia, kuten esimerkiksi Facebook (tykkääjiä yli 800) ja Instagram (seuraajia yli 500). Facebookin yksittäisten työpaikkapostausten klikkausmäärä oli noin sadasta yli tuhanteen. Verkkosivujen lisäksi työmahdollisuuksista ja asumisesta hanke viesti mobiilisovellus Tuudossa, jota käyttävät korkeakouluopiskelijat valtakunnallisesti. Tuudossa julkaistiin 112 ilmoitusta kesätöistä, harjoittelumahdollisuuksista ja työpaikoista. Ilmoituksia katsottiin 7800 kertaa.

Kainuun ELY-keskus on käynnistänyt 1.3.2020 uuden kaksivuotisen rekryointihankkeen nimeltä Rekry-KainuuLive. Hankkeen tavoitteina on ottaa käyttöön digitaalisia palveluita työnhakijoiden työllistymisen parantamiseksi, lisätä yritysten ja työnantajien rekryointiosaamista modernien ja kehittyvien digitaalisten välineiden, menetelmien ja rekryointikanavien käytössä sekä tuoda työnhakijalle ja potentiaaliselle maakuntaan muuttajalle, niin Suomessa kuin ulkomailla, ajankohtaista tietoa maakunnan työpaikoista ja muista palveluista. Hankkeen jälkeen toimintatapa on tarkoitus sisällyttää osaksi Kainuun TE-palveluja. Edelleen Metsäkeskuksella on käynnissä metsätalouden työvoimatarpeisiin kohdistuva MetsäRekry-hanke.

Kaupunki on omana toimintanaan käynnistänyt aktiivisen opetusalan henkilöstön rekrytointin alan koulutusta tarjoavissa yliopistoissa. Se on yksi Oulun yliopiston kanssa tehdyn opettajatarpeen selvityksen toimenpide-ehdotuksista. Ensimmäinen rekrytilaisuus järjestettiin maaliskuussa Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiloissa yhteistyössä Iisalmen kanssa. Palaute oli erittäin hyvä ja sekä varhaiskasvatukseen että perusopetukseen saatiin sitä kautta hakijoita.

Keväälle 2020 suunnitelluista tilaisuuksista ehdittiin toteuttaa ennen koronapoikkeustilaa tilaisuudet Joensuussa ja Rovaniemellä. Niissä oli myös Sotkamo mukana. Molemmista saatiin noin 30 Kajaanin opetusalan työmahdollisuuksista kiinnostunutta kontaktia. Sivistystoimiala on lisäksi tehnyt opetus-alan harjoittelun ja päättötöiden tarjonnan ja järjestämisen toimintamallin koulujen ja päiväkotien kanssa ja aloittanut sen markkinoinnin Ouluun.

Erittäin tärkeänä osajapulan helpottajana Kajaanin ammattikorkeakoulu on saanut sosionomikoulutusvastuun. Käynnistymässä on myös Oulun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajien uusi muuntopohjainen ohjelma Kajaanissa. Lisäksi yliopisto on saanut valmistelurahoituksen miten vastata Pohjois-Suomen ja Kainuun opettajapulaan sekä muihin alueellisiin osajatarpeisiin.

Kaupungin maahanmuuttajapalvelut sai loppuvuodesta rahoituksen TEM:n Kokka kohti Suomea -ohjelmasta työ-, perhe- ja opiskeluperäisten maahanmuuttajien kaksivuotiseen TOPPA-hankkeeseen. Hanke on käynnistynyt maaliskuussa ja siinä luodaan asettautumispalvelut sekä tänne ulkomailta tuleville työntekijöille että heidän perheilleen. Tarkoituksena on, että palvelusta tulee pysyvä osa maahanmuuttajapalveluja hankkeen jälkeen. Palvelulla voidaan tukea yritysten ulkomaisen työvoiman rekrytointia, kuten esimerkiksi Skoda Transtechin omaa rekrytointia. Edukai on jo aiemmin tarjonnut palvelujaan yrityksille niiden ulkomaisten työntekijöiden asettautumisessa, ja Etnika on onnistunut hyvin kaupungissa jo asuvien maahanmuuttajien työllistymisen tukemisessa.

Maahanmuuttajapalvelut tulee vastaamaan myös Kainuun siltasopimuksen ulkomaisten täsmäosaajia täsmätarpeeseen ulkomailta -hankkeen toteutuksesta. Kaupunki voi osallistua myös Kokka kohti Suomea ohjelman ulkomaisiin rekrytapahtumiin, kun ne käynnistyvät uudestaan. Edelleen kaupunki tulee vastaamaan siltasopimukseen kuuluvasta hankkeesta ulkomaisten kausityöntekijöiden rekrytoimiseksi pysyvästi Kainuuseen. Hanke toteutetaan koronan takia kesäkaudella 2021.

Kaksikielisen suomi-englanti perusopetuksen aloittaminen valmisteltiin sivistystoimessa, mutta TA 2020:ssa siihen ei osoitettu määrärahaa säästöyistä. Kajaanin ammattikorkeakoulu on käynnistänyt hankkeen ulkomaisten opiskelijoidensa harjoittelupaikkojen ja päättötöiden saamiseksi kainuulaisista yrityksistä sekä valmistumisen jälkeisen työllistymisen tukemiseksi. KAMK on myös hyödyntänyt TEM:n Talent Boost -rahoitusta ulkomaisen asiantuntijuuden rekrytoimiseksi.

Kaupungin verkkosivuille on tehty englanninkieliset esittelyt varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluista. Suomen kielellä on tehty koottu palveluesittely muuttajille nykyisen sähköisen materiaalin pohjalta. Se tullaan uudistamaan verkkosivu-uudistuksen yhteydessä ja TOPPA-hankkeen rahoituksella siitä tehdään tarvittavat kieliversiot. Rekrytointiin olennaisesti liittyvien asumispalvelujen kehittämiseksi on myös tehty toimenpiteitä. Kajaanin Pietari tarjoaa opetusalan harjoittelijoille kalustettuja soluasuntoja edulliseen, opiskelijan kukkarolle sopivaan hintaan. Pietarin mahdollisuuksia tukea myös yritysten rekrytointia on selvitetty mm. yhteistyössä Terrafamen kanssa.

Kaupunkistrategian kasvuteemassa 4, Osajista elinvoimaa, keskityttiin vuonna 2019 erityisesti ulkomaisen työvoiman saatavuuden kysymyksiin. Vuonna 2020 on ollut tarkoitus jatkaa samalla linjauksella, mutta poikkeustila ja pandemian jatkuminen ulkomailla vaikuttaa tietysti kaikkeen ulkomaiseen työvoimaan kohdistuvaan rekrytointitoimintaan hidastavasti.

3. Talous

Tarkastuslautakunta toteaa, että konsernin lainakanta 16 318 euroa/asukas on suuri, mutta kaupunki ei ole antanut kuitenkaan takausta konsernilainoista. Huomattava on, että kaupungin toiminnallinen tulos ilman satunnaisia eriä ja kertaluontoisia osinkotuottoja on alijäämäinen.

Talousjohtaja Asta Tolonen:

Vaikka kaupungin lainamäärä on hieman valtakunnallista keskiarvoa suurempi eli 134 miljoonaa euroa ja 3 651 euroa asukas kohden, on vastaavasti sijoitus- ja rahoitusvarallisuus yhteensä 224,5 miljoonaa euroa. Varat ovat vastapainona lainakannalle eli kaupungin todellinen nettorahoitusvarallisuus on 90,5 miljoonaa euroa. Koko kaupunkikonsernin lainakanta mukaan lukien kuntayhtymät ja tytäryhtiöt on 16 585 €/asukas. Kajaanin kaupunki ei kuitenkaan ole vastuussa markkinoilla toimivien tytäryhtiöiden lainoista vaikka ne lasketaankin kaupunkikonsernin veloiksi.

4. Henkilöstö

Tarkastuslautakunta kannustaa kehittämään yhteistyötä työterveyshuollon ja muiden toimijoiden kanssa sairauspoissaolojen vähentämiseen ja työssä jaksamisen tukemiseen kustannusten pienentämiseksi.

Vs. henkilöstöjohtaja Hannu Westerinen:

Yhteistyötä työterveyshuollon ja muiden toimijoiden kanssa on kehitetty systemaattisesti monella eri organisaation tasolla. Yhteistyön kehittämisellä pyritään vaikuttavaan työterveysyhteistyöhön ja sitä kautta henkilöstön hyvinvoinnin kohenemiseen ja työterveyshuollon kustannusten vähentämiseen.

Kajaanin kaupungin laajennettu johtoryhmä toimii työterveyshuollon strategisena ohjausryhmänä. Lisäksi osallistujina ovat työterveyshuollon edustajat, työhyvinvointipäällikkö ja päätoimiset työsuojeluvaltuutetut. Ryhmän tarkoituksena on varmistaa työterveysjohtaminen osana muuta johtamista koko Kajaanin kaupungin konsernin tasolla, työterveysyhteistyön tavoitteiden määrittäminen ja toteutumisen seuranta (ohjaava ja määräävä rooli).

Operatiivisen ohjausryhmän tehtävänä on työterveysyhteistyön koordinointi ja kehittäminen käytännön tasolla, mm. toimintasuunnitelmaneuvoittelut, työterveysjohtamisen jalkautuminen, työterveyspalveluiden kehittäminen ja käytön seuranta, yhteistyö tapaturmavakuutusyhtiön kanssa (toteuttava ja koordinoiva rooli). Operatiivinen ohjausryhmä on kokoontunut vuoden 2020 aikana tiiviisti noin 2 kk:n välein. Osallistujat: työterveyshuollon vastuutiimi, henkilöstöjohtaja, työhyvinvointipäällikkö ja päätoimiset työsuojeluvaltuutetut. Kaksi kertaa vuodessa näihin palavereihin osallistuu myös työtaturmavakuutusyhtiön edustaja, jolloin aiheena on työ- ja työmatkataturmat. Toimialojen/liikelaitosten yhteistyöryhmä kokoontuu 2 kertaa vuodessa. Yhteistyöryhmän tarkoituksena on tarkastella toimialansa/liikelaitoksen työn erityispiirteitä ja suunnitella ja seurata työterveyshuollon palveluiden toteuttamista toimialan ja asiakkaiden tarpeiden mukaan (ohjaava ja toteuttava rooli). Yhteistyöryhmien kokouksia varten on laadittu asialista, jolla varmistetaan systemaattinen ja laadukas toiminta. Osallistujat: toimialajohtaja/liikelaitosten johtaja/johtoryhmä, työterveyshuollon vastuutiimi, HR:n edustajana työhyvinvointipäällikkö/henkilöstösuunnittelija ja työsuojeluvaltuutettu.

Työterveyshuollon johtaja arvioi toteutuneita palveluita, jonotusaikoja ja kustannuksia 1 kk välein ja toteuttaa näistä yhteenvedon työhyvinvointipäällikölle ja henkilöstöjohtajalle. Kustannusten seurannasta on järjestetty lyhyt kokous 1 kk välein. Tähän osallistuu työterveyshuollon johtajan lisäksi työhyvinvointipäällikkö ja mahdollisuuksien mukaan myös henkilöstöjohtaja.

Kullekin liikelaitokselle ja toimialalle on nimetty oma työterveyshoitaja, jolle henkilöstö voi soittaa arkaamuisin klo 8-9. Esimiehiä on kannustettu olemaan yhteydessä työterveyshuoltoon Työnantaja Extranetin avulla. Oma työterveyshoitaja soittaa työyksikköjen esimiehille nk. esimiesoiton kaksi kertaa vuodessa: työyksikön haasteiden tunnistaminen, sairauspoissaolot, esimiestyön tuki. Työhyvinvointipäällikkö osallistuu tarvittaessa työterveyshuollon omaan tiimipalaveriin, jossa osallistujina on Kajaanin kaupungin konsernia hoitava työterveyshuollon väki. Aiheena on ollut mm. uudistetut työterveyshuollon palvelut (kevät 2020) ja korvaavan työn mallin käyttöönotot (syksy 2020). Kajaanin kaupunki osallistuu myös Kevan valtakunnalliseen työterveyshuollon kehittämisenverkostoon, jossa saamme hyviä vinkkejä toimintamme kehittämiseen ja nostamme Kajaanin kaupungin imagoa toimintaansa vahvasti kehittävänä organisaationa.

Yhteistyötä työterveyshuollon ja muiden toimijoiden kanssa on kehitetty perustamalla työterveyshuollon operatiivinen ohjausryhmä, jossa käydään kuukausitasolla läpi sairauspoissaolotilastoja- ja kustannuksia, sekä konkreettisia toimia sairauspoissaolojen ehkäisemiseksi. Samalla seurataan työterveyshuollon toimintaohjelman toteutumista asetettuihin tavoitteisiin nähden. Ohjausryhmään kuuluu niin työterveyshuollon, työsuojelun kuin Henkilöstöpalveluiden edustajia.

5. Työllisyydenhoito

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota kasvavaan pitkäaikaistyöttömien (yli 1000 pv) määrään ja kehottaa työllisyysjaostoa miettimään linjauksia ja toimenpiteitä, joilla näiden pitkäaikaistyöttömien määrää saadaan laskuun.

Kehitysjohtaja Risto Hämäläinen ja TYP-johtaja/ työllisyysasiantuntija Milla Tikkanen:

Kainuussa työttömyys oli laskussa yhtäjaksoisesti yli 55 kuukautta, mutta koronaviruksen leviämisen hidastamiseen liittyvät toimet käänsivät työttömyyden huomattavaan kasvuun maaliskuussa 2020 niin Kainuussa kuin koko maassa. Työttömyys nousi huhtikuussa 2020 jopa 50 % vuoden takaisesta, kasvusta 75 % johtui lomautettujen määrän kasvusta. Kajaanin työttömyysprosentti oli huhtikuussa 2020 15,3 %, kun se edellisvuonna samaan aikaan oli 9,2 %. Toukokuussa tilanne korjaantui jo hieman ja laskua oli huhtikuun tilastoon verrattuna – 8 %. (ELY, Työllisyyskatsaus)

Kajaanin työttömyysaste 2018–2020

Myös pitkäaikaistyöttömyys on ollut Kainuussa laskussa lokakuusta 2016 lähtien ja laskenut edelleen 11 % viime vuodesta, vaikka koronapandemia muuten kasvattikin työttömien määrää. TE-toimistoon ilmoitettiin toukokuun aikana uusia avoimia työpaikkoja yhteensä 623, joka oli 23 % vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Monella alalla on edelleen työvoimapula ja vaikeinta oli löytää teollisuustuotteiden kokoonpanijoita, terveydenhuollon erityisasiantuntijoita sekä avustavia keittiö- ja ruokatyöntekijöitä.

Työmarkkinatuen kuntaosuus on kokonaisuudessaan ollut laskusuuntainen vuodesta 2016 lähtien. Koronaviruspandemia vaikutukset ei vielä suuremmin näy 2020 vuoden työmarkkinatuen kuntaosuuksissa, mutta pandemia voi nostaa kuntarahoitusosuuksia myöhemmin, mikäli isompi osa lo-

mautetuista jää pidemmäksi aikaa työttömäksi työnhakijaksi. Alkuvuoden työmarkkinatuen kunta-rahoitusosuuksien hyvä laskusuhdanne johtui osaltaan myös hyvästä työllisyystilanteesta.

Maksuosuuden piirissä olevien yhteismäärä on vähentynyt, mutta toisaalta yli 1000 päiväisten työttömien osuus on taas ollut nousussa useamman vuoden ajan. Toisin sanoen 300–999 päivää työttömien luokasta siirtyy työttömiä yli 1000 päiväisten luokitukseen. Vuonna 2019 yli 1000 päivää työmarkkinatukea saavia oli Kajaanissa 416. Heistä miehiä oli 260 ja naisia 156 henkilöä. Ikäkauma näkyy seuraavasta taulukosta. Alle 24 vuotiaita ei ole lainkaan, eikä yli 65 vuotiaita. Suurin ikäryhmä on 30–34 vuotiaat, joita on 71 henkilöä. Tämän jälkeen suurin ryhmä on 35–39 vuotiaat, joita on 61 henkilöä.

Yli 1000 päiväiset ikäryhmittäin Kajaanissa 2019

Saajan ikäryhmä	Saajien määrät	Saajan ikäryhmä	Saajien määrät
19–24 v	0	40–44 v	47
20–24 v	4	45–49 v	38
25–29 v	43	55–59 v	55
30–34 v	71	60–64 v	52
35–39 v	61	65–67 v	0

Toimenpiteitä nuorten aikuisten pitkittyneeseen työttömyyteen tulee entisestään kehittää. Kauspunkstrategian kasvuteema kolmessa, nuoret keskiössä, on asetettu kaksi toiminnallista tavoitetta. Ensimmäinen tavoite on tarjota nuorille mahdollisuuksia työkokeiluun sekä kuntouttavaan työtöimintaan. Toisena tavoitteena on kuntalisän käytön lisääntyminen nuorten työllistämisen tukena. Kajaanin kaupunki on mukana Lasten ja nuorten säätiön Tulevaisuusaffari -hankkeessa, joka keskityy alle 29 vuotiaiden työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten työ- ja toimintakyvyn vahvistamiseen. Hanke käynnistyy syksyllä 2020 ja kestää vuoden 2023 kesäkuun loppuun.

Vuonna 2019 työllisyyspalvelut ovat kartoittaneet kaupungin yksiköiden mahdollisuuksia lisätä työkokeilijoiden ja kuntouttavan työtoiminnan palvelunkäyttäjien määrää. Kaupungin esimiehille tul-laan pitämään syksyllä 2020 infotilaisuuksia työllistämistä edistävästä palveluista ja sitoutetaan näin myös heitä mukaan työllisyyspalveluun. Kuntalisän käyttöä ja tukityöllistämisen vaihtoehtoja tuodaan esille enemmän niin kaupungin sisällä kuin ulkopuolella. Pitkäaikaistyöttömiä ja etenkin yli 1000 päivää työttömänä olleita aktivoidaan työllistämistä edistäviin palveluihin (mm. työkokeiluun, kuntouttavaan työ-toimintaan). Tuleva palveluohjaaja ohjaa edellä mainittuja asiakkaita yhdessä työllisyys- ja yrityskoordinaattorin kanssa.

Vuoden 2021 alusta alkava ja kesäkuuhun 2023 kestävä työllisyys kuntakokeilu avaa uusia mahdollisuuksia pitkäaikaistyöttömien työllisyysparantamiseksi. Kokeilussa pitkäaikaistyöttömät, maahanmuuttajat ja nuoret työnhakijat tulevat kuntien kuntakokeilutoimistojen asiakkaita. Kunnat hoitavat em. työttömien lakisääteiset työvoimapalvelut. Tavoitteena on mm. tehokkaampi palveluohjaus ja pitkäaikaistyöttömien aktivointi työllistämistä edistäviin toimenpiteisiin.

TE-palveluista siirtyy kokeilussa kuntien työnjohtoon merkittävä henkilöstöresurssi sekä eräitä työllisyyspalveluiden määrärahoja. Kaupungin omia työllisyyspalveluja vahvistetaan tänä vuonna palveluohjaajan uusrekrytoinnilla. Valtion ja kuntien sekä sote-kuntayhtymän henkilöstön asiantuntijuiden synergisellä yhdistämisellä voidaan saada aikaan entistä vaikuttavampaa palvelua. Kunnilla on valtion-hallintoa suurempi vapaus kokeilla ja ottaa käyttöön aivan uusia palvelutapoja.

Tavoitteena on ottaa kuntouttava työtoiminta kunnan omaksi toiminnaksi kuntakokeilun ajaksi. Tällä hetkellä Kainuun sote vastaa kuntouttavasta työtoiminnasta Kainuussa (pl. Kuhmossa ja Puolangalla). Kuntouttava työtoiminta on yksi työkalu, jolla voidaan vaikuttaa pitkäaikaistyöttömien akti-

vointiin ja sitä kautta myös työmarkkinatuen kuntaosuuksiin. Mikäli työtön osallistuu työllistämistä edistävään toimenpiteeseen (esim. kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, omaehtoinen opiskelu) poistuu hän kunnan maksulistalta kyseisen toimenpiteen ajaksi. Pitkällä tähtäimellä työllistämistä edistävien palveluiden tavoitteena on saada työtön avoimille työmarkkinoille taikka koulutukseen. Tiivistä ja tavoitteellista yhteistyötä Kajaanin kaupungin kumppanuusyhdistysten kanssa jatketaan ja heidän toimintaa avustetaan työllisyysavustuksilla. Toimintaa kehitetään yhteistyössä. Yhdistykset tarjoavat vuosittain sadoille työttömille kajaanilaisille työtoimintapaikkoja ja työllistämistä edistäviä palveluja. Myös hankinnoilla työllistämistä on pilotoitu vuonna 2019 ja sitä jatketaan edelleen.

6. Hankintatoimi

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hankintojen kilpailutus sekä ostolaskujen seuranta, asiatarkastus ja hyväksyntä ovat puutteellisia. Lautakunta katsoo, että hankintatoimen henkilöresurssit on laitettava ajan tasalle välittömästi. Lisäksi suositetaan, että kaupunki laatii kilpailuttamiseen liittyvän ohjeistuksen, joka liitetään osaksi hankintaohjekokonaisuutta.

Talousjohtaja Asta Tolonen ja lakimies Henna Väätäinen:

Kajaanin kaupungille on palkattu 16.3.2020 lukien lakimies hankintatoimeen. Resursseissa on edelleen hieman vajausta johtuen tilapäisistä poissaoloista. Hankintojen kilpailutukset on priorisoitu ja aikataulutettu uudelleen. Hankintaohjelman laadinta on käynnissä ja se saadaan valmiiksi syksyn aikana. Hankintaohjeita on laadittu niin pienhankintapuolelle täsmentämään ohjeistusta Covid-19 tilanteen vuoksi. Myös kansallisten ja EU-kynnysarvojen ylittävien hankintojen osalta on aloitettu laatimaan ohjeistuksia. Hankintapäätös- ja hankintasopimusmalleja on luotu ja sopimushallintaan ja niiden löytymiseen on kiinnitetty huomiota. Ostolaskujen asiatarkastus ja hyväksyntä ovat erityis-seurannassa. Ostolaskuprosessia kehitetään edelleen mm. robotiikan ja automaation avulla.

Hankintaohjelmalla, prosessien kehittämällä sekä toimintatapojen yhdenmukaistamisella voimme tehostaa kaupungin ostotoimintaa ja kilpailuttamista. Kaupunkikonsernin toimialojen ja liikelaitosten tarpeita hankintapalveluille on kartoitettu. Hyvin suunnitellulla ja strategisesti johdetulla hankintatoimella kautta koko kaupunkikonsernin voidaan ostot kohdentaa kaupunkistrategian mukaisiin kohteisiin. Hyvin johdettu ostotoiminta ja toimialoja palveleva kilpailuttaminen tuovat säästöjä sekä tehostuvien prosessien että päällekkäisyyksien välttämisen vuoksi.

Eryteisesti elinvoimapalveluiden kanssa tehtävällä yhteistyöllä voidaan monipuolistaa yhteistyötä paikallisen elinkeinoelämän kanssa. Yhteistyössä on jo syntynyt uusia malleja toteuttaa hankintojen suunnittelua ja markkinavuoropuhelua yritysten kanssa. Paikallisten yritysten osallistuminen kilpailutuksiin edistää elinvoimaa alueella. Hankintapalveluiden tiimi kokoontuu kerran viikossa ja sen tehtävänä on varmistaa, että kilpailutukseen ja ostamiseen liittyvät asiat etenevät ajallaan ja asianmukaisesti. Sen tavoitteena on systematisoida hankintapalveluiden toimintaa ja omalta osaltaan varmistaa hankintojen yhdenmukainen toteuttaminen koko kaupunkikonsernissa. Hankintapalveluiden tiimiä vetää lakimies Henna Väätäinen ja siihen kuuluvat hankinta-asiantuntija Erja Tuovinen, ostoasiantuntija Sami Korhonen sekä Kyösti Kauppinen elinvoimapalveluista ja Antti-Jussi Help KAO:n hankinnoista vastaavana.

7. Perusopetus

Vaikka perusopetukseen on lisätty panostusta, oppilaiden lisääntynyt aggressiivinen käytös ja levottomuus ovat tuoneet haasteita koulutyöhön.

Vs. sivistysjohtaja Päivi Rissanen:

Tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden määrän kasvu on valtakunnallisesti näkyvässä oleva kehityskulku. Tehdyt panostukset aggressiivisen käyttäytymisen, levottomuuden ja poissaoloihin puuttumisen osalta tuottaneet tulosta. Vaatii kuitenkin aikaa ennen kuin tulokset alkavat näkyä: pitkien aikojen kuluessa kehittyneet ongelmat vaativat pitkän ajan tasoittuakseen ja edellyttävät myös perheiden panostusta. Lisäksi haasteet muuttavat muotoaan, esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden pelko ja ahdistuneisuus. Koko ajan joudutaan etsimään uusia keinoja asioiden ratkaisemiseksi.

8. Muut havainnot

Laskujen asiatarkastajana ja hyväksyjänä voi edelleen toimia sama henkilö. Lautakunta uudistaa havaintonsa ja kehottaa kiinnittämään huomiota vaarallisiin työyhdistelmiin

Talousjohtaja Asta Tolonen:

Tiera ERP -järjestelmässä on ominaisuus, jonka mukaan laskujen tarkastaja voi laittaa itsensä hyväksyjän sijaiseksi, jonka takia hän pääsee myös hyväksymään laskun. Käyttäjän pitää itse tietää omassa organisaatiossa kuka on kenenkin sijainen. Tiera on laittanut periytymistikin päälle, joka tarkoittaa käytännössä sitä että, kun sijaisuus asetetaan, niin sijainen perii kaikki sijaistettavan oikeudet. Ilman tätä sijaiselle siirtyviä oikeuksia kaikki siirrot pitäisi syöttää erikseen käsin ja se on kohtuuton vaatimus. Tätä ongelmaa seurataan erillisellä raportoinnilla.

Ostolaskujen asiatarkastajia ja hyväksyjä on ohjeistettu siten, että sama henkilö ei saa asiatarkastaa ja hyväksyä samaa laskua vaikka se teknisesti on mahdollista.

Metsäsuunnitelmassa seurattu talousmetsän kokonaispinta-ala oli 6 888 hehtaaria, josta uudistuskypsää metsää oli tarkasteluajankohtana 1 248 hehtaaria (18 % talousmetsästä). Lautakunta suosittaa kehittämään prosessia niin, että metsäsuunnitelma, sen seuranta ja päivittäminen olisivat mahdollisimman reaaliaikaista ja sellaiset alueet, joita ei voida hakata, tulisivat huomioituiksi seurannassa.

Tekninen johtaja Jussi Heikkinen:

Metsäsuunnitelman ylläpitoon hankittu ohjelmisto tuli käyttöön keväällä 2020. Tällöin suunnitelma siirrettiin UPM:n metsäsoppi -järjestelmästä sekä tarkistettiin ja tarvittaessa korjattiin tehtyjen hoidotoimenpiteiden osalta. Pirunvaaran, Olliskanvaaran, Heinimäen ja Otanmäessä sijaitsevan Pirttimäen alueen osalta metsäsuunnitelmaa ei ole voitu vielä päivittää, koska alueita koskevia hoito- ja käyttösuunnitelmia ei ole lautakunnassa hyväksytty. Suunnitelmat ovat nähtävillä ja ne viedään uudelleen lautakunnan käsiteltäväksi syksyllä 2020. Suunnitelmien tultua hyväksytyksi metsäsuunnitelmaa päivitetään tältä osin, minkä jälkeen suoritetaan optimointilaskemat, joiden perusteella voidaan suunnitella metsänhoitoa pitkäjänteisesti sekä taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla.